

Ergenlerin Dürtüsellik Düzeyi ve Kendilik Algısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Yrd. Doç. Dr. Okan BİLGİN*

Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi, Ereğli / Zonguldak / Türkiye,
bilgin.okan@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6233-4290

Yrd. Doç. Dr. İbrahim TAŞ

Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi, Ereğli / Zonguldak / Türkiye,
ibrahimtas34@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5752-2753

Öz

Bu çalışmanın amacı, ergenlerin dürtüsellik düzeyleri ile kendilik algıları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmada ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, Kocaeli’de farklı liselerde eğitim öğretime devam eden 330 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin 182’si erkek 148’i kızlardan oluşmaktadır. Veri toplama araçları olarak, ergenlerin kendilik algılarını belirlemek amacıyla “Sosyal Karşılaştırma Ölçeği”, dürtüsellik düzeyleri için “Barratt Dürtüsellik Ölçeği-11” kullanılmıştır. Veri analizinde, Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, dürtüsellik ile kendilik algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Ayrıca yine dürtüsellüğün alt boyutu olan dikkat ile ilgili dürtüsellik ile kendilik algısı arasında negatif yönlü düşük düzeyde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Buna karşılık dürtüsellüğün diğer alt boyutları olan motor dürtüsellik ve plan yapma-

* Sorumlu Yazar. Tel: +90 544 855 01 54

mama ile kendilik algısı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.
Anahtar Kelimeler: Ergenlik; Dürtüsellik; Kendilik algısı; Sosyal karşılaştırma.

Investigation of the Relationship Between Impulsivity and Self-Perception of Adolescents

Abstract

The aim of this study was to examine the relationship between impulsivity and self-perception of adolescents. Relational survey method was used in the study. The study sample was composed of 330 students who study at different high schools throughout Kocaeli. 182 of the students were male, 148 of them were female. Data were collected by using “Turkish Version of the Social Comparison Scale” and “Turkish Version of the Barratt Impulsiveness Scale-11”. The statistical examinations were assessed with Pearson Correlation Analysis. The results of this study showed that there was a low negative correlation between impulsivity and self-perception. It was also found that the relationship between attentional impulsiveness, the subscale of impulsivity, and self-perception was negative but low. However, no statistically significant relationship between motor impulsiveness and non-planning impulsiveness which are the subscales of impulsivity and self-perception was detected.

Keywords: Adolescent; Impulsivity; Self-perception; Social-comparison.

Extended Summary

Purpose

The aim of this study was to investigate the relationship between impulsivity and self-perception of adolescents. This sub problem has been answered to explain this purpose:

- How is the relationship between level of impulsivity and the level of self-perception in adolescents?

Method

Relational survey method was used in the study. Relational survey method which is a type of survey model, aims to determine the presence and

the level of covariance between two or more variables (Karasar, 2005). The study sample was composed of 330 students who study at high school in Kocaeli. 182 (55.2%) of them were male, 148 (44.8%) of them were female. The schools and students were neutral-randomly selected for the research. The ages of students ranged from 15 to 17 years. When the distribution of students according to age is considered, it was observed that about 127 (38.5%) were 15, 102 (31%) were 16 and 101 (30.5%) were 17 years old. The data were collected by means of a student information form along with the Turkish Version of the Social Comparison Scale and Turkish Version of the Barratt Impulsiveness Scale-11. The statistical examinations were assessed with Pearson Correlation Analysis. The data were analyzed with SPSS 20.00, and the significance level was accepted as being .01.

Results

Results of this study showed a negative but weak relationship between impulsivity and self-perception. Also, a negative but weak relationship between attentional impulsiveness, the subscale of impulsivity, and self-perception was found. However, no statistically significant relationship between motor impulsiveness and non-planning impulsiveness, which are the subscales of impulsivity and self-perception, was detected.

Discussion

The main problem in this study was to determine whether or not there would be a relationship between impulsivity level of adolescents and self-perception level. Impulsivity is defined literally in many ways. According to some researchers, some behaviours that are inappropriate, too risky, unplanned can lead to undesirable results (Yazıcı and Ertekin, 2010; Güzel, Selvi and Aydın, 2012), but to others, it's an irresistible desire to fulfil the dangerous or disapproved activities, and they define these behaviours as a clear psychological disruption (Annagür and Tamam, 2011). Impulsivity is defined with its different symptoms. Some of these symptoms are being impatient, careless, taking risks, looking for excitement, exposing one's self to the damage inconsiderably, being extravert, being unable to avoid replying (Yazıcı and Ertekin, 2010), taking part in any action involving danger, having trouble with the laws constantly, insisting on using drugs despite knowing the harmful effects (Chamberlain and Sahakian, 2007), acting without considering the results, being unable to make plans for long terms and behaving instinctively (Ebrinç, 2009).

Social comparison is defined as comparing oneself with others to get an idea about oneself, or carrying on their own beliefs, values, opinions or abilities (Bilgin, 2003). It was first defined by Leon Festinger in 1950's. The theory emerged from the idea of dealing with evaluating oneself. The main hypothesis of the theory is that people feel the need to evaluate their opinions, values, abilities to have an idea about themselves. According to Festinger, this need comes innately, is universal. People try to find a reality by comparing themselves with other people since this innate need can not be fulfilled or satisfied objectively (Bilgin, 2007). In this study, the Social Comparison Scale was used to determine self-perception level of adolescent. High scores from Social Comparison Scale show the high self-perception levels. When the literature is examined, impulsivity and low self-perception levels have negative affects on adolescents and there is no research that examines the relationship between impulsivity and self-perception.

Conclusion

In future studies, it is considered that similar research not only in high schools but also in other education levels will contribute to this field. Considering the benefits of high self-perception, educational and experimental studies can be organized to improve students' self-perceptions. Furthermore, it is necessary to determine the levels of impulsivity for individuals and it is important to make necessary interventions.

Giriş

En genel tanımıyla ergenlik, bireyin gelişim süreci içerisinde çocukluk döneminin bitişiyle başlayan yetişkinliğe kadar devam eden bilişsel, fiziksel, sosyal ve ruhsal açıdan birçok değişim ve gelişimin yaşandığı bir geçiş dönemi olarak tanımlanır (Kulaksızoğlu, 2006). Birçok araştırmacı ergenlik dönemini sorunlu, fırtınalı, değişken, çatışmalı, stresli ve dengesiz bir dönem olarak kabul etmektedir (Karademir, 2002; Kulaksızoğlu, 2006; Öztürk, 1998; Ulusoy, Demir ve Baran, 2005). İnsan yaşamının her döneminde olduğu gibi ergenlik döneminde de sağlıklı bir şekilde atlatılması için yerine getirilmesi gereken birçok gelişim görevi bulunmaktadır (Uysal, 2014). Kendilik gelişimi de ergenlik dönemindeki en önemli görevlerden biridir (Beitel, Ferrer ve Cecero, 2005). Ergenin kişilik gelişiminde kilit rol oynayan kendilik algısı büyük oranda kişilerarası ilişkilere, sosyal karşılaştırmalara, benzerliklere, onaylanma ya da onaylanmamaya ve standart normlara bağlı olarak algılanmaktadır (Hines ve Paulson, 2006).

Ergenlik döneminde bireyin kendisine yönelik sorgulamaları, yani kendilik algısı, ergenin kendisini diğer kişilerle karşılaştırmasına, sosyal karşılaştırmaya dayanmaktadır (Josephs, Bosson ve Jacobs, 2003). Sosyal karşılaştırma insanların kendileri hakkında bir fikir edinebilmek için veya sâhip olduğu düşünce, değer, kanaat ve yeteneklerinin sürekliliğini sürdürmek için kendini diğer insanlarla karşılaştırma sürecidir (Bilgin, 2003). Sosyal karşılaştırma kuramı ilk olarak Leon Festinger tarafından 1950'lerde ortaya atılmıştır. Kuram bireyin kendini değerlendirmesi olgusunu anlamaya çalışan bir kuram olarak ortaya çıkmıştır. Kuramın temel varsayımına göre, bireyler kendileri hakkında bir kanaate varmak için görüşlerini, değerlerini, yeteneklerini ve kanaatlerini değerlendirme ihtiyacı hissederler. Festinger'e göre bu ihtiyaç doğuştan gelir ve evrenseldir. Doğuştan gelen bu ihtiyaç objektif yollarla giderilmediğinden, insanlar kendilerini diğer insanlarla kıyaslayarak bir sonuca varmaya çalışırlar (Bilgin, 2007).

Kişinin kendini nasıl gördüğü ve nasıl algıladığı ile ilgili bir kavram olan kendilik algısı birçok psikolojik ve davranış bozukluğunun sebebi olabilir. Olumlu kendilik algısına sâhip kişiler karşılaştıkları zor koşullarla sağlıklı bir şekilde baş edebilen, özgüven ve özsaygı sâhibi, kişilerarası ilişkilerinde başarılı, yeni ortam ve durumlara uyum süreçleri hızlı, işbirliğine yakın, konuşkan bireylerdir. Olumsuz kendilik algısına sâhip bireylerin ise kendilerine karşı olumlu bir bakış açılarının olmadığı, içe dönük, sessiz oldukları ve kendilik değerlerini yükseltmekte problemler yaşadıkları görülmektedir (Şahin, Basım ve Çetin, 2009; Tutar, Altınöz ve Çakıroğlu, 2009).

Yapılan çalışmalarda, olumsuz kendilik algısına sâhip bireylerde; umutsuzluk, öfke, saldırgan ve kaygılı davranışlar (Aydınlı, 2014), düşük öz-yeterlik inancı (Güven, 2008), depresyon (Erözkan, 2004; Gülbahçe, 2007), başarısızlık (Saral, 2013), problemlerli internet kullanımı (Çelik ve Odacı, 2011), düşük özsaygı (Kesici ve Erdoğan, 2010) gibi önemli sorunlar görülmektedir. Yılmaz (2010) yaptığı çalışmada kendilik algısı düzeyi arttıkça psikolojik belirtilerde azalma olduğunu belirtmiştir. Araştırma sonuçlarına göre kendilik algısı ile somatizasyon, obsesif-kompulsif bozukluk, kişilerarası duyarlılık, depresyon, anksiyete, öfke ve düşmanlık, fobik anksiyete, paranoid düşünce ve psikotizm arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (Yılmaz, 2010). Diğer bir çalışmada psikosomatik bozukluğu olan kişilerin kendilik algılarının daha olumsuz olduğu bulunmuştur (Karlı, 2008). Bunun yanı sıra olumlu benlik algısı ise bireyin hayatını birçok

alandaki pozitif yönde etkilemektedir. Yapılan araştırmalara bakıldığında, kendilik algısı ile yaşam doyumu ve yaşam anlamı (Taş, 2011), öğrenilmiş güçlülük (Gemlik, Sığırı ve Sur, 2007), özsaygı (Gülbağçe, 2007), olumlu kişilerarası ilişkiler (Tutar, Altınöz ve Çakıroğlu, 2009), çatışma çözümünde yüzleşme cesareti, kendini açma, duygusal ifade, kontrol odağı (Şahin, Basım ve Çetin, 2009), arkadaşlık ilişkileri ve duygusal destek (Cauce, 1986; Vernberg, 1990) arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür.

Dürtüsellik ise, uyarana karşı tepkinin hızlıca, hiç düşünmeden, plân yapmadan ve sonuçları düşünülmeden verilmesi eğilimidir (Moeller, Barratt, Dougherty, Schmitz ve Swann, 2001). Tek başına psikiyatrik bir tanı olmayan dürtüsellik, kişilik bozuklukları, dürtü-kontrol bozuklukları, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, bipolar bozukluk, trikotilomani, depresyon gibi çeşitli psikiyatrik bozuklukla ilişkilidir (Miller, Joseph ve Tudway, 2004). Dürtüsellik, literatürde çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Carver (2005)'a göre dürtüsellik, eylemlerin sonuçlarını tartmaksızın hızlı davranma eğilimidir. Bazı araştırmacılar dürtüsellik ortamına uygun olmayan veya aşırı riskli, yeterince plânlanmamış ve genelde istenmeyen sonuçlara yol açan çeşitli davranışlar şeklinde tanımlarken (Yazıcı ve Ertekin, 2010; Güzel, Selvi ve Aydın, 2012), başka araştırmacılar da dürtüsellik zararlı eylemleri gerçekleştirme isteklerine karşı koyamama ile belirgin ruhsal hastalık grubu olarak tanımlamıştır (Annagür ve Tamam, 2011). Dürtüsellik farklı araştırmacılar tarafından çeşitli belirtiler ile ele alınmıştır. Sabırsızlık, dikkatsizlik, risk alma, heyecan arama, zevk arama, zarar görme ihtimalini düşük hesaplama ve dışa dönüklük, yanıt vermeye engel olamama (Yazıcı ve Ertekin, 2010), bireyin kendini tehlikenin içine atması, tekrar tekrar yasalarla başının belaya girmesi ve kötü etkilerine rağmen madde kullanımında ısrar etme (Chamberlain ve Sahakian, 2007), sonunu düşünmeksizin harekete geçme, uzun vadeli plânlar yapamama, aklıdan geçtiği gibi davranma (Ebrinç, 2009) bu belirtilerdendir. Patton, Stanford ve Barratt (1995)'a göre dürtüsellik 3 alt boyutu vardır. Bunlar; dikkat ile ilgili dürtüsellik, motor hareketlerde dürtüsellik ve plân yapamamadır. Motor dürtüsellikte birey, anın vermiş olduğu güdü ile sonucu düşünmeden eylemlerde bulunur. Dikkat ile ilgili dürtüsellikte bireyler hızlı karar verirler iken plân yapamama alt boyutunda ise bireyler anlık ödüller için gelecekteki ödülün vazgeçerler (Patton, Stanford ve Barratt, 1995).

Dürtüsellik, özellikle ergenler ve yaşadıkları problemler söz konusu olduğunda sıklıkla karşımıza çıkan kavramlardan birisidir. Literatür incelen-

diğinde ergenlik ve gençlik döneminde yaşanan birçok problemin dürtüsellik ile ilişkili olduğu görülmektedir. Öner ve arkadaşları (2012) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada ergenlerde tek bir dürtüsellik belirtisinin bile fiziksel şiddet uygulama, sık sigara içme, sık alkol kullanımı, madde kullanımı, kendine zarar verme, ilişki sorunları ve akademik başarısızlık sorunlarına neden olduğu saptanmıştır ve aynı çalışmada dürtüsellik sayısı arttıkça risk alma sayısının da arttığı bulunmuştur. Benzer sonuçlara sahip diğer çalışmalarda dürtüsellik, nikotin, alkol ve madde kullanımı, şiddet uygulama ve şiddete maruz kalma risklerini arttırdığı bulunmuştur (Gullo ve Dawe, 2008; Ögel, Tarı ve Eke, 2006). Shiner (2000) tarafından yürütülen bir çalışmada dürtüsellik düzeyi arttıkça okul devamsızlığı ve akademik başarısızlığın arttığı bulunmuştur. Başka bir çalışmada dürtüsellik ile öfke ve saldırganlık arasında pozitif anlamlı ilişki bulunmuştur (Bozkurt, Evren, Yılmaz, Can ve Çetingök, 2013). Yapılan bazı çalışmalar incelendiğinde dürtüsellik internet bağımlılığını arttırdığı tespit edilmiştir (Park ve ark., 2013). MacKillop ve arkadaşları (2011) tarafından yapılan çalışmada bağımlı davranışları olan bireylerin diğer bireylere oranla dürtüsellik düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Benzer başka bir çalışmada da dürtüsellik ile bağımlılık arasında pozitif anlamlı ilişki olduğu görülmüştür (Castellanos, Barrett, Sully ve Conrod, 2013).

Alanyazın incelendiğinde olumsuz kendilik algısının ve dürtüsellik özelliğinin ergenlerde pek çok farklı soruna neden olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle dürtüsellik, daha çok madde kullanımı, öfke ve saldırganlık, bağımlılık gibi riskli davranışlarla ilişkisinin incelendiği birçok çalışma olmakla birlikte, kendilik algısının da daha çok psikolojik sorunlar, özgüven, özsayı gibi kişilik özellikleri ile incelendiği çalışmalara literatürde rastlanmaktadır. Buna rağmen literatürde dürtüsellik, kendilik algısı ile ilişkisini inceleyen herhangi bir araştırmaya rastlanılmaması, mevcut çalışmanın önemini arttırmaktadır. Dürtüsellik, bireylerde sebep olduğu istenmeyen davranışlar ve bu davranışların sonuçları düşünüldüğünde, dürtüsellik, bireylerin kendilik algılarını olumsuz yönde etkileyebileceği söylenebilir. Kendilik algısı da genel olarak bireylerin motivasyonları, fiziksel ve ruhsal sağlıkları, eğitim başarıları, kişilerarası ilişkileri, sosyal yeterlikleri ile ilişkili bulunmaktadır. Alanyazın bilgileri doğrultusunda çalışma varsayımı; olumsuz kendilik algısının dürtüsellik, dürtüsellik düzeyinin yüksekliğinin de olumsuz kendilik algısını artıracağı yönündedir. Bu araştırmanın amacı, ergenlerin kendilik algıları ile dürtüsellik düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmektir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada ergenlerin kendilik algıları ile dürtüsellik düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik “ilişkisel tarama” modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Tarama modelinin bir türü olan ilişkisel tarama modellerinde ise; iki ya da daha çok sayıda değişken arasında birlikte değişim varlığı ve/veya derecesi belirlenmeye çalışılır (Karasar, 2005). Araştırmada ergenlerin dürtüsellik ve dürtüsellüğün alt boyutları olan dikkat ile ilişkili dürtüsellik, motor dürtüsellik ve plan yapamama düzeyleri ile kendilik algısı arasında nasıl bir ilişki olduğu araştırılmıştır.

Katılımcılar

Bu çalışma Kocaeli ilinde farklı liselerde öğrenim gören 330 öğrenci ile yürütülmüştür. Çalışmanın yürütüldüğü okullar ve bu okullardaki öğrenciler yansız-random yöntemiyle belirlenmiştir. Çalışmaya katılan ergenler 15-17 yaş aralığında yer almaktadır. Öğrencilerin yaş ve cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırma Örnekleminin Cinsiyete ve Yaşa Göre Dağılımı

Cinsiyet	n	%
Kız	148	44.8
Erkek	182	55.2
Toplam	330	100
Yaş		
15	127	38.5
16	102	31.0
17	101	30.5
Toplam	330	100

Tablo 1 incelendiğinde, öğrencilerin 182 (%55.2)’si erkek, 148 (44.8)’i kızlardan oluşmaktadır. Örneklemin yaşa göre dağılımı incelendiğinde ise, 127 (%38.5)’si 15 yaşında, 102 (%31)’si 16 yaşında ve 101 (%30.5)’inin 17 yaşında olduğu görülmektedir

Ölçme Araçları

Ergenlerin kendilik algısına ilişkin verileri “Sosyal Karşılaştırma Ölçeği” ile, dürtüsellüğüne ilişkin verileri ise “Barratt Dürtüsellik Ölçeği-11” ile elde edilmiştir.

Sosyal Karşılaştırma Ölçeği: İlk olarak 5 maddelik form olarak Gilbert, Allan ve Trent (1991) tarafından geliştirilen Sosyal Karşılaştırma Ölçeği, Şahin ve Şahin (1992) tarafından önce madde sayısı 6'ya çıkarılarak Türkçeye uyarlanmış daha sonra Şahin, Durak ve Şahin (1993) tarafından madde sayısı 18 olarak geliştirilmiştir. Olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kutup hâlinde sunulan ve 18 maddeden oluşan ölçeğin, her maddesi 1-6 arası puan alan Likert tipindedir. Kişinin başkaları ile kıyaslandığında kendini çeşitli boyutlarda nasıl algıladığını belirleyen ölçekten alınan puanlar 18 ile 108 arasında değişmekte olup yüksek puanlar olumlu kendilik algısını, düşük puanlar ise olumsuz kendilik algısını göstermektedir (Savaşır ve Şahin, 1997).

Öncelikle ölçeğin 6 maddelik formuyla 540 lise ve üniversite öğrencisi ile yapılan bir çalışmada, Cronbach Alfa değeri .79 olarak bulunmuştur. Daha sonra 6 madde yerine 18 maddeye çıkarılan ölçeğin 501 banka çalışanı ile yapılan güvenilirlik analizinde Cronbach Alfa değerinin .89'a çıktığı görülmüştür (Şahin ve Durak, 1993). Yapılan ölçüt bağımlı geçerlik çalışmasında, Sosyal Karşılaştırma Ölçeğinin, Beck Depresyon Envanteri ile korelasyonu -.19 olarak bulunmuştur. 627 üniversite öğrencisi ile yapılan çalışmada ölçeğin, Kısa Semptom Envanterinin alt ölçekleri ile korelasyonunun 0.14 ile -.34 arasında değiştiği görülmüştür (Savaşır ve Şahin, 1997).

Bu çalışmada ergenlerin kendilik algısını ölçmek için, Şahin, Durak ve Şahin (1993) tarafından önce Türkçeye uyarlanan fakat daha sonra üzerine orijinal ölçekte olmayan yeni maddeler eklenerek geliştirilen Sosyal Karşılaştırma Ölçeğinin 18 maddelik formu kullanılmıştır. Yapılan güvenilirlik analizinde Cronbach Alfa değeri bu çalışma için .86 olarak bulunmuştur.

Barratt Dürtüsellik Ölçeği-11: Barratt Dürtüsellik Ölçeği-11 (BIS-11), kişilerin dürtüsellik düzeylerini ölçmek için Patton, Stanford ve Barratt (1995) tarafından geliştirilen bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Ölçek, Güleç ve arkadaşları (2008) tarafından Türkçeye uyarlanarak geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. BIS-11 toplam 30 maddeden oluşan 4'lü likert tipi bir ölçektir (1=Nadiren/Hiçbir Zaman, 2=Bazen, 3=Sıklıkla, 4=Hemen Her Zaman/Her Zaman). BIS-11, güvenilirliği iyi olan 3 alt ölçekten oluşmaktadır. Bunlar; dikkat ile ilişkili dürtüsellik, motor dürtüsellik ve plân yapamamadır.

BIS-11 değerlendirilirken toplam puan, dikkat ve motor dürtüsellik ve plân yapamama olmak üzere 4 farklı puan elde edilir. Toplam puanın yüksek değeri daha yüksek düzeyde dürtüsellik göstergesidir. Alt ölçeklerde ise, dikkat ölçeğinin puanının yüksekliği kişinin dikkatsiz davranışlar sergiledi-

ğini ve hızlı kararlar verdiğini; motor dürtüsellik alt ölçeğinin puanının yüksekliği motor hareketlerdeki artışı ve kişinin düşünmeden eylemlerde bulunduğunu; plân yapamama alt ölçeğinin puanının yüksekliği yaşamı planlamada ki istikrarsızlığı göstermektedir.

BIS-11'in geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılırken ölçek, madde bağımlılığı ve bipolar bozukluk tanısı almış 83 hastaya ve 237 üniversite öğrencisine uygulanmıştır. İç tutarlılık Cronbach alfa katsayıları üniversite öğrencilerinde 0.78, hastalarda ise 0.81 olarak bulunmuştur. Öğrenci grubunda tekrar test güvenilirliğinin ise 0.83 olduğu görülmüştür. Ayrıca BIS-11'in toplam puanının; psikotizm, nörotizm, saldırganlık, öfke kontrol, sürekli öfke ve dışa öfke puanları ile anlamlı bir korelasyon gösterdiği bulunmuştur.

Bu çalışmada, Patton, Stanford ve Barratt (1995) tarafından geliştirilen ve Güleç ve arkadaşları (2008) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılan 30 maddelik Barratt Dürtüsellik Ölçeği-11 kullanılmıştır. Yapılan güvenilirlik analizinde Cronbach Alfa değeri bu çalışma için .71 olarak bulunmuştur.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada kullanılan ölçekler Kocaeli ilinde bulunan çeşitli liselerin 9., 10. ve 11. sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Çalışmada, ergenlerin kendilik algısı düzeyleri ile toplam dürtüsellik düzeyi ve dürtüsellik alt ölçekleri olan; dikkat ile ilgili dürtüsellik, motor dürtüsellik ve plân yapamama arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Tekniği kullanılmıştır. Veriler SPSS 20.0 programıyla çözümlenmiş ve anlamlılık düzeyi .01 olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Araştırmanın değişkenlerinden elde edilen istatistikler ile değişkenler arasındaki korelasyon bulguları Tablo 2 ve 3'te verilmiştir.

Tablo 2. Toplam Dürtüsellik ve Dürtüsellik Alt Boyutları ile Kendilik Algısına İlişkin İstatistikler (N=330)

Değişkenler	$\bar{x}$	ss
Dürtüsellik	64.95	8.81
Dikkat ile ilgili dürtüsellik	29.98	4.95
Motor dürtüsellik	13.87	3.13
Plan yapamama	21.10	3.50
Kendilik algısı	82.43	13.07

Tablo 2 incelendiğinde, ergenlerin toplam dürtüsellik puan ortalaması ($\bar{x}=64.95$), standart sapması ($ss=8.81$); dürtüsellik alt boyutlarından olan dikkat ile ilgili dürtüsellik puan ortalaması ($\bar{x}=29.98$), standart sapması ($ss=4.95$); motor dürtüsellik puan ortalaması ($\bar{x}=13.87$), standart sapması ($\bar{x}=3.13$); diğer alt boyut olan plân yapamama puan ortalaması ($\bar{x}=21.10$), standart sapması ($ss=3.50$) ve kendilik algısı puan ortalaması ($\bar{x}=82.43$), standart sapması ($ss=13.07$) olarak bulunmuştur.

Tablo 3. Toplam Dürtüsellik ve Dürtüsellik Alt Boyutları ile Kendilik Algısına İlişkin Pearson Korelasyon Katsayısı Değerleri

	Dürtüsellik	Dikkat	Motor	Plân Yapamama	Kendilik Algısı
Dürtüsellik	-				
Dikkat	.847*	-			
Motor	.732*	.474*	-		
Plân Yapamama	.662*	.294*	.278*	-	
Kendilik Algısı	-.214*	-.257*	-.040	-.140	-

Tablo 3 incelendiğinde, dürtüsellik ile kendilik algısı arasındaki korelasyonun negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı olduğu görülmektedir ($p<.01$). Araştırma sonucuna göre, dürtüsellik alt boyutu olan dikkat ile ilgili dürtüsellik ile kendilik algısı arasında negatif düşük düzeyde ilişki olduğu bulunmuştur ($p<.01$). Bu sonuçlara göre örneklem grubundaki ergenlerin dürtüsellik düzeyleri arttıkça kendilik algılarının azaldığı ve aynı şekilde kendilik algıları arttıkça dürtüsellik düzeylerinin azaldığı söylenebilir. Benzer ilişki dürtüsellik alt boyutu olan dikkat ile ilgili dürtüsellik ve kendilik algısı arasında da vardır. Öte yandan dürtüsellik diğer alt boyutları olan motor dürtüsellik ve plân yapamama ile kendilik algısı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Tartışma

Alternatif yolları yeteri kadar değerlendirmeden eylemde bulunmak ve bireyin hem kendisi hem de çevresi için olumsuz olabilecek sonuçları göz ardı ederek, içsel ve dışsal uyaranlara karşı hızlı ve plânlanmamış tepkiler vermesi (Moeller ve ark., 2001) olarak tanımlanan dürtüsellik; davranım bozukluğu, dikkat eksikliği ve antisosyal kişilik bozukluğu gibi diğer bozuklukların da önemli bir parçasıdır. Dürtüsellik; alkol, nikotin ve diğer zararlı maddelerin kullanımını arttırabileceği gibi (Gullo, 2008; Ögel, Tarı ve Eke, 2006; Öner ve ark., 2012), kendine ve başkalarına zarar verme, şiddet uygulama ve şiddete maruz kalma, okuldan kaçma ve çeşitli ruhsal problemlere de (Bozkurt ve

ark., 2013; MacKillop, 2011; Shiner, 2000) sebep olabilir. Tek başına psikiyatrik bir tanı olmayan dürtüsellik, kleptomani, patolojik kumar, piromani, sınırda kişilik bozukluğu, dürtü-kontrol bozuklukları, alkol bağımlılığı, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, bipolar bozukluk, trikotillomani gibi ruhsal rahatsızlıkların temel belirtisidir (Kalenscher, Ohmann ve Güntürkün, 2006).

Kendilik algısı, bireyin içsel durumu ve çevresinden aldığı geri dönüşlerle birlikte kendi hakkında edindiği fikirdir. Bireylerin kendilerine olan saygılarının, özgüvenlerinin temelini oluşturan kendilik algısı, kişinin psikolojik ve fizyolojik olarak kendisini iyi hissetmesi ile ilgisi olması nedeniyle psikosomatik bir özellik gösterir (Tutar, Altınöz ve Çakıroğlu, 2009). Kendilik algısı pozitif olan bireyler işbirliğine daha yakın, daha popüler, konuşkan, sosyal, baskın; kendilik algısı negatif bireyler ise sessiz ve içe dönük olma eğilimi göstermektedirler (Şahin, Basım ve Çetin, 2009).

Bu çalışmada kendilik algısı ile dürtüsellik arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönlü bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Literatür incelendiğinde yapılan çalışmalarda elde edilen çeşitli bulguların bu çalışmanın bulguları ile tutarlılık gösterdiği görülmektedir. Aydınlı'nın (2014) yaptığı bir çalışmada, kendilik algısı ile öfke belirti puanları arasında negatif bir ilişki olduğunu bulunmuştur. Benzer şekilde başka bir çalışmada kendilik algısı ile kendine öfke ve dışarıya öfke arasında negatif, öfke kontrolü ile pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır (İskender ve Tanrıku, 2010). Dürtüsellik ile yapılan çalışmalarda ise, dürtüsellik ile fiziksel şiddet uygulama, şiddete maruz kalma, öfke ve saldırganlık arasında pozitif ilişkinin olduğu görülmektedir (Bozkurt ve ark., 2013; Öner ve ark., 2012; Shiner, 2000). Kendilik algısı ile öfke arasında ki negatif ilişkiye karşın dürtüsellik ile öfke arasında pozitif ilişkinin olması bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir. Tek başına psikiyatrik bir tanı olmayan dürtüsellik, birçok psikolojik belirtinin temelini oluşturmaktadır. Kendilik algısı ile ilgili yapılan bir çalışmada ruhsal belirtiler ile kendilik algısı arasında negatif bir ilişki bulunmuştur (Barlas, Karacan, Onan ve Işıl, 2010). Diğer bir çalışmada da kendilik algısı ile psikolojik belirtiler arasında negatif yönlü bir ilişkinin olduğu saptanmıştır (Yılmaz, 2010). Karşı (2008) tarafından yapılan başka bir çalışmada da, psikosomatik rahatsızlığı bulunan bireylerin, kendilik algılarının daha olumsuz olduğu görülmüştür. Dürtüsellik, psikolojik belirtiler ile pozitif ilişkisi, kendilik algısının ise negatif ilişkisi düşünüldüğünde, çalışmalarda elde edilen sonuçların bu

araştırmanın bulguları ile paralellik gösterdiği söylenebilir.

Dürtüsellik düzeyi yüksek olan bireylerin madde kullanımı başta olmak üzere çeşitli zararlı alışkanlıkları edinmede diğer bireylere göre çok daha fazla risk altında oldukları görülmektedir. Bu tarz madde kullanımlarının bireylerin sosyal hayatlarını, eğitim başarılarını, kişiler arası ilişkilerini, ruhsal ve fiziksel sağlıklarını olumsuz etkilemesi yadsınamaz bir gerçektir. Kendilik algısı ile yapılan çalışmalara bakıldığında ise, olumlu kendilik algısının bireylerin fiziksel ve ruhsal sağlıklarını, kişilerarası ilişkilerini, eğitim başarılarını olumlu yönde etkilediği görülmektedir (Gemlik, Sığı ve Sur, 2007; Gülbahçe, 2007; Şahin, Basım ve Çetin, 2009). Bu bulgular, bu araştırmanın bulguları ile tutarlılık göstermektedir.

Bu çalışmada ayrıca dürtüsellikğin alt boyutları olan dikkat ile ilgili dürtüsellik, motor dürtüsellik ve plan yapamama ile kendilik algısı arasındaki ilişkiye de bakılmıştır. Dikkat ile ilgili dürtüsellik ile kendilik algısı arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Öte yandan, dürtüsellikğin diğer alt boyutları olan motor dürtüsellik ile plân yapamama ile kendilik algısı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Taş (2011) tarafından yapılan çalışmada yaşamın anlamı ile kendilik algısı arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Hayatın anlamına ancak yaşamın düzgün bir şekilde plânlanması ve geleceğin düşünülmesi ile ulaşılabileceği söylenebilir. Bu çalışmada hayatı plânlamadaki istikrarsızlık ile alakalı olan plan yapamama ile kendilik algısı arasında anlamlı bir ilişkinin bulunamamış olması, araştırmanın bulguları ile tutarlılık göstermemektedir.

Sonuçlar

Araştırmanın sonuçları, ergenlerde dürtüsellik ile kendilik algısı arasında negatif yönlü bir ilişkinin olduğunu ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra, dürtüsellikğin alt boyutu olan dikkat ile ilgili dürtüsellik ve kendilik algısı arasında da negatif düşük düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Buna karşılık, dürtüsellikğin diğer alt boyutları olan motor dürtüsellik ve plân yapamama ile kendilik algısı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Daha önce dürtüsellik ile kendilik algısı arasında yapılan herhangi bir çalışmaya rastlanılmamış olması bu araştırmanın en önemli avantajıdır. Bu çalışmanın en önemli sınırlılığı ise, çalışma grubunun lisede öğrenim gören ergenlerden oluşmasıdır. Bu durum kapsamlı bir değerlendirme ve genelleme yapmayı engellemektedir. Araştırma grubunun bir ilden seçilmiş olması da bu

araştırmanın diğer bir sınırlılığdır. Öte yandan elde edilen bulguların ilgili olan değişkenlerle yürütülen çalışmalarla tutarlı olması araştırmanın pozitif özelliğidir. Bundan sonraki çalışmalarda sadece ortaöğretim düzeyinde değil, diğer öğretim kademelerinde de benzer araştırmaların yapılmasının alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Yüksek kendilik algısının bireylere sağladığı avantajlar düşünüldüğünde öğrencilerin kendilik algılarını geliştirmelerine yönelik eğitsel ve deneysel çalışmalar düzenlenebilir. Ayrıca dürtüselliğin bireyler üzerinde oluşturabileceği kötü etkilere yönelik önlem alınabilmesi için, bireylerdeki dürtüsellik düzeylerin tespit edilerek gerekli müdahalelerin yapılması gereklidir.

Kaynakça

- Annagür, B. B. ve Tamam, L. (2011). Depresyon hastalarında dürtü kontrol bozuklukları eş tanıları. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 48, 22-30.
- Aydınli, S. (2014). *Ergenlerin öfke ifade biçimleri, sosyal karşılaştırma düzeyleri, umutsuzluk seviyeleri ve çatışma çözme yaklaşımlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Barlas, Ü. G., Karaca, S., Onan, N. ve Işıl, Ö. (2010). Üniversite sınavına hazırlanan bir grup öğrencinin kendilik algıları ve ruhsal belirtileri arasındaki ilişki. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 1(1), 18-24.
- Beitel, M., Ferrer, E. ve Cecero, J. J. (2005). Psychological mindedness and awareness of self and others. *Journal of Clinical Psychology*, 61, 739-750.
- Bilgin, N. (2003). *Sosyal psikoloji sözlüğü*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Bilgin, N. (2007). *Kimlik inşası*. Ankara: Aşına Kitaplar.
- Bozkurt, M., Evren, C., Yılmaz, A., Can, Y. ve Çetingök, S. (2013). Aggression and impulsivity in different groups of alcohol and heroin dependent inpatient men. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, 23(4), 335-344.
- Carver, C. S. (2005). Impulse and constraint: Perspectives from personality psychology, convergence with theory in other areas, and potential for integration. *Personality and Social Psychology Review*, 9(4), 312-333.
- Castellanos, N., Barrett, M., Sully, L. ve Conrod, P. (2013). Sensitivity and specificity of a brief personality screening instrument in predicting

future substance use, emotional and behavioral problems. 18-month predictive validity of the substance use risk profile scale. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 37, 281-290.

Cauce, A. M. (1986). Social networks and social competence: Exploring the effects of early adolescent friendships. *Community Psychology*, 14, 607-628.

Chamberlain, S. R. ve Sahakian, B. J. (2007). The neuropsychiatry of impulsivity. *Current Opinion in Psychiatry*, 20, 255-261.

Çelik, B. Ç. ve Odacı, H. (2011, Eylül). Kendilik algısı ve benlik saygısının problemlili internet kullanımı üzerindeki yordayıcı rolü. *5th International Computer & Instructional Technologies Symposium*, Fırat Üniversitesi, Elazığ.

Ebrinç, S. (2009). Dürtüsellik kişilik bozuklukları ilişkisi. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, 19(1), 90-93.

Erözkan, A. (2004). Lise öğrencilerinin sosyal karşılaştırma ve depresyon düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(1), 1-18.

Gemlik, N., Sığırtı, Ü. ve Sur, H. (2007). Sosyal karşılaştırma ve öğrenilmiş güçlülük ilişkisinin yönetsel etkileri: Hastane yöneticileri ve çalışanları üzerine bir çalışma. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Dergisi*, 18(57), 55-66.

Gilbert, P. S., Allan, S. ve Trent D. (1991). A social comparison scale: Psychometric properties and relationship to psychopathology. *Pers Individ Dif*, 19(3), 293-299.

Gullo, J. M. ve Dawe, S. (2008). Impulsivity and adolescent substance use: Rashly dismissed as all bad? *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 32, 1507-1518.

Gülbağçe, A. (2007). *Meslekî olgunluk düzeyleri farklı olan öğrencilerin sosyal karşılaştırma ve benlik imgelerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güleç, H., Tamam, L., Yazıcı, G. M., Turhan, M., Karakuş, G., Zengin, M. ve Stannford, M. S. (2008). Barratt dürtüsellik ölçeği-11 (BIS-11)'nin Türkçe uyarlamasının psikometrik özellikleri. *Klinik Psikofarmakoloji*

Bülteni, 18, 251-258.

- Güven, E. D. (2008). *Bir hazır giyim işletmesinde çıraklık eğitimi kapsamında çalışan ergenlerin öz-yeterlik inançlarının kimlik, sosyal karşılaştırma eğilimi ve demografik değişkenler bağlamında incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güzel Ö. P., Selvi, Y. ve Aydın, A. (2012). Dürtüsellik ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(3), 293-314.
- Hines, A. R. ve Paulson, S. E. (2006). Parents' and teachers' perceptions of adolescent storm and stress: Relations with parenting and teaching styles. *Adolescence*, 41, 597-614.
- İskender, M. ve Tanrıku, T. (2010). Social support, social comparison, and anger. *International Journal of Human Sciences [Online]*, 7(1), 899-911.
- Josephs, R. A., Bosson, J. K. ve Jacobs, C. G. (2003). Self-esteem maintenance processes: Why low self-esteem may be resistant to change. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29, 920-933.
- Kalenscher, T., Ohmann, T. ve Güntürkün, O. (2006). The neuroscience of impulsive and self-controlled decisions. *International Journal of Psychophysiology*, 62, 203-211.
- Karademir, Ç. (2002). *Türkiye'de televizyonlarda yansıtılan genç imgesinin reklamlarda ve ana haberlerde incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi* (14. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karlı, E. (2008). *Kişilerarası tarz, kendilik algısı, öfke ve psikosomatik bozukluklar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kesici, Ş. ve Erdoğan, A. (2010). Mathematics anxiety according to middle school students' achievement motivation and social comparison. *Education*, 131(1), 54-63.
- Kulaksızoğlu, A. (2006). *Ergenlik psikolojisi* (8. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

- MacKillop, J., Amlung, M. T., Few, L. R., Ray, L. A., Sweer, L. H. ve Munafò, M. R. (2011). Delayed reward discounting and addictive behavior: A meta-analysis. *Psychopharmacology*, 216(3), 305-321.
- Miller, E., Joseph, S. ve Tudway, J. (2004). Assessing the component structure of four self-report measures of impulsivity. *Personality and Individual Differences*, 37(2), 349-358.
- Moeller, F. G., Barratt, E. S., Dougherty, D. M., Schmitz, J. M. ve Swann, A. C. (2001). Psychiatric aspects of impulsivity. *American Journal of Psychiatry*, 158, 1783-1793.
- Ögel, K., Tarı, I. ve Eke, C. Y. (2006). *Okullarda suç ve şiddeti önleme*. İstanbul: Yeniden Yayınları.
- Öner, Ö., Ergüder, T., Çakır, B., Ergun, U., Erşahin, Y., Erol, N. ve Özcebe, H. (2012). Ergenlerin bildirdiği dürtüsellik belirtileri ve ruhsal sorunlar: Epidemiyolojik bir çalışma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 23, 1-9.
- Öztürk, O. (1998). *Psikanaliz ve psikoterapi* (3. baskı). Ankara: Bilimsel Tıp Yayınevi.
- Park, S. M., Park, Y. A., Lee, H. W., Jung, H. Y., Lee, J. Y. ve Choi, J. S. (2013). The effects of behavioral inhibition/approach system as predictors of internet addiction in adolescents. *Personality and Individual Differences*, 54, 7-11.
- Patton, J. H., Stanford, M. S. ve Barratt, E. S. (1995). Factor structure of the Barratt impulsiveness scale. *Journal of Clinical Psychology*, 51(6), 768-774.
- Saral, K. (2013). *Yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin stresle başa çıkma tarzları eğitim-öğretim yaşantılarında stresle başa çıkma ve sosyal karşılaştırma düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Savaşır, I. ve Şahin, N. H. (1997). *Bilişsel davranışçı terapilerde değerlendirme: Sık kullanılan ölçekler*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Shiner, R. L. (2000). Linking childhood personality with adaptation: Evidence for continuity and change across time into late adolescence. *Journal*

of Personality and Social Psychology, 78(2), 310-325.

- Şahin N. H., Durak A. ve Şahin N. (1993). *Sosyal karşılaştırma ölçeği: Bilişsel-davranışçı terapilerde değerlendirme*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Şahin, N. H. ve Durak, A. (1993). Kısa semptom envanteri: Türk gençliği için uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi, 9(31), 44-56.*
- Şahin, N. H. ve Şahin, N. (1992, Haziran). Adolescent guilt, shame and depression in relation to sociotropy and autonomy. Paper Presented at World Congress of Cognitive Therapy, Toronto.
- Şahin, N. H., Basım, N. ve Çetin, F. (2009). Kişilerarası çatışma çözme yaklaşımlarında kendilik algısı ve kontrol odağı. *Türk Psikiyatri Dergisi, 20(2), 153-163.*
- Taş, İ. (2011). *Öğretmenlerde yaşamın anlamı, yaşam doyumu, sosyal karşılaştırma ve iç-dış kontrol odağının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tutar, H., Altınöz, M. ve Çakıroğlu, D. (2009). İşgörenlerin kendilik algılarının bireysel özellikler bakımından değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21, 490-496.*
- Ulusoy, D. M., Demir, Ö. N. ve Baran, G. A. (2005). Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ve ergen problemleri: Ankara İli Örneği. *Türk Eğitim Bilimler Dergisi, 3(3), 367-384.*
- Uysal, R. (2014). *Çözüm odaklı kısa süreli yaklaşıma dayalı bir müdahale programının ergenlerde risk alma davranışına etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Vernberg, E. (1990). Psychological adjustment and experiences with peers during early adolescence: Reciprocal, incidental or unidirectional relationships. *Journal of Abnormal Child Psychology, 2, 187-198.*
- Yazıcı, K. ve Ertekin, A. (2010). Dürtüselliğin nöroanatomik ve nörokimyasal temelleri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 2(2), 254-280.*
- Yılmaz, F. (2010). *Ortaöğretim öğrencilerinde sosyal karşılaştırma ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.